

СВІТЛАНА ГОНЧАРУК

ЛЕСЯ МАЛІМОН

**МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА:
ГЛОСАРІЙ**

Методичні рекомендації

Луцьк

Вежа-Друк

2022

УДК 37.018(100):005

Гончарук С.В., Малімон Л.К. Менеджмент освітнього середовища : глосарій : метод. рекомєнд. для студ. ф-ту іноз. філол. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 26 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності 014 Середня освіта факультету іноземної філології. У методичних рекомендаціях до навчальної дисципліни «Менеджмент освітнього середовища» стисло викладено визначення основних понять курсу згідно з силабусом дисципліни та з урахуванням досягнень сучасної педагогічної науки, що сприятиме оволодінню основними компетентностями з курсу. Матеріал допоможе в осмисленні особливостей педагогічного менеджменту діяльності, стане в нагоді під час опрацювання курсу.

УДК 37.018(100):005

© Гончарук С.В., Малімон Л.К., 2022

Короткий термінологічний словник

Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи ними усіх ресурсів: адміністративних, матеріально-технічних, методико-педагогічних, комунікативних, інноваційних, технологічних, партнерських та інших.

Аналізом інформації називається функція управління, що спрямована на вивчення стану школи і зовнішнього середовища, що її оточує, об'єктивну оцінку результатів педагогічного процесу і вироблення на цій основі регулюючих механізмів подальшого функціонування або переведення системи в русло нового якісного стану.

Атестація працівників – процедура оцінки професійного рівня працівників кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня.

Аудит - інструмент незалежного оцінювання будь-якого наміченого процесу чи діяльності, засіб одержання об'єктивного доказу виконання встановлених вимог, який дає змогу оцінити результативність та ефективність діяльності організації.

Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.

Викладацький персонал – компетентні викладачі, під час відбору яких застосовуються чесні і прозорі процеси.

Влада (лат. *autoritas*), з одного боку, — це можливість менеджера (або групи менеджерів) розпоряджатися ресурсами, впливати на дії і поведінку людей за допомогою певних засобів — волі, авторитету, права, насильства (підвищення, заохочення і т. п.), а з другого, влада може бути спрямована на те, щоб стримувати (влада заборони).

Влада примусова – це влада яка спирається на загрозу застосування сили. Влада психологічна - це влада яка базується на переконанні та навіюванні. Вона зустрічається там, де працівник діє в заданому напрямку під психологічним впливом, часто неусвідомлюваним. При ефективному використанні «психологічної влади» підлеглі підпадають під процедуру «промивання мозку» і частіш за все не мають можливості вибору лінії своєї поведінки, як і у випадку примусової влади.

Влада економічна – це влада в основі якої обмін фінансовими та матеріальними преференціями й послугами за взаємною згодою. Працівники приймають умови взаємообміну, підкоряються їм з огляду на особисту вигоду.

Влада еталонна (харизматична) – це влада, побудована не на логіці чи силі традицій, а на особистих якостях (здібностях) лідера.

Внутрішнє середовище являє собою певні обставини і фактори всередині організації, які впливають на поведінку працівників і прийняття рішень.

Внутрішнє управління є діяльністю керуючої підсистеми, яка спрямована на реалізацію мети школи шляхом створення умов, необхідних для ефективного розвитку педагогічного процесу.

Головна мета ефективного менеджменту в освіті – домогтися, щоб кожен керівник школи був здатний діяти самостійно (після того, як визначена мета та цілі НЗ), тобто мати ефективно працюючих педагогів-професіоналів.

Головний напрямок роботи педагога – це удосконалення змісту, методів і прийомів навчання та розвитку дітей.

Демократизація управління навчальним закладом – системна перебудова процесу управління, метою якої є підвищення його ефективності, а напрямками розвиток колегіальних основ управління, забезпечення прозорості та гласності прийняття управлінських рішень, розвиток самостійності працівників та делегування їм управлінських повноважень, встановлення оптимальної міри регламентації їх діяльності та її мотивація.

Дерево цілей – це графічне зображення взаємозв'язку і підпорядкованості цілей, підцілей, завдань та окремих дій. Основна ідея щодо побудови "дерева цілей" – декомпозиція.

Декомпозиція (розукрупнювання) – це метод розкриття структури системи діяльності з реалізації мети, при якому за однією ознакою її поділяють на окремі складові. Декомпозиція використовується для побудови "дерева цілей", щоб пов'язати мету зі способами її досягнення, що сформульовані у вигляді завдань окремим виконавцям.

Доведення до підлеглих управлінського рішення – система управлінських дій керівника, під час реалізації якої він комплексно або вибірково розв'язує низку завдань: ознайомлює підлеглих зі змістом майбутньої діяльності; допомагає зрозуміти цілі передбаченої діяльності; пов'язує колективні цілі з цілями працівника і надає діяльності особистісного сенсу; допомагає працівникові повірити у свої сили, спроможність виконати нові завдання; обговорює можливі ускладнення в процесі виконання рішення; разом з працівником визначає, які знання та вміння необхідні для виконання рішення; якщо рішення не регламентує шляхи його виконання, то визначає їх разом з працівником; разом з працівником визначає, якого результату можна досягти, виконуючи рішення, і за якими критеріями можна оцінити цей результат; допомагає працівникові зрозуміти, що дасть навчальному закладу і йому особисто реалізація рішення.

Етика менеджменту – поняття яке використовують у двох випадках: для визначення наукової дисципліни, яка вивчає етичні аспекти управлінської діяльності, та для характеристики етичної сфери поведінки керівника. Етика менеджменту пов'язана з внутрішніми цінностями особистості керівника, які регулюють його ставлення до управлінської діяльності, до підлеглих та інших людей, до себе, до держави.

Ефективне управління передбачає уміння керівників шкіл, учителів, органів учнівського самоврядування визначати завдання і на цьому етапі співвідносити

їх із загальною метою, регулюючи і корегуючи досягнення визначених результатів.

Загальноосвітнім навчальним закладом є навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права громадян на загальну середню освіту.

Закономірності управління навчальним закладом – стійкі залежності, зв'язки між процесом управління і зовнішніми стосовно нього суспільними системами й умовами, між компонентами процесу управління та навчально-виховного процесу, між компонентами процесу управління.

Інноваційне навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі початкова діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інституційний аудит – це комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти (крім закладів вищої освіти), які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток.

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Інформаційний менеджмент – збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю.

Інформатизація системи освіти – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих, управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчально-виховного процесу шляхом упровадження комп'ютерних методів навчання й тестування.

Інформація – зміст повідомлення, яке під час сприйняття та розуміння оцінюється як частково або повністю нове та корисне для вирішення того чи іншого завдання.

Інформація та комунікація – це обов’язкова умова діяльності вчителя, який визначає вирішення проблем організації навчально-виховного процесу в школі, ефективність якого в значній мірі залежить від постійної високої інформованості, володіння результатами новітніх досліджень психолого-педагогічної науки, присвячених удосконаленню технологій навчання, виховання та розвитку.

Кадрова автономія закладу освіти включає в себе не тільки право на самостійні управлінські рішення щодо призначення працівників, розподілу годин тижневого навантаження, формування та затвердження штатного розпису закладу освіти, а й має забезпечити створення системи професійного становлення, росту та вдосконалення педагогічних працівників та педагогічного колективу в цілому.

Керована підсистема навчального закладу – це навчально-виховний процес, речові об’єкти та в особистісному плані люди, діяльність яких забезпечує реалізацію цілей освіти. Керуюча підсистема включає в себе ряд посадових осіб і колегіальних органів, діяльність яких спрямована на створення умов, необхідних для одержання оптимальних результатів навчально-виховного процесу.

Керуюча підсистема – це підсистема управління, яка забезпечує питання ефективного вирішення цілей та завдань системи.

Класно-узагальнюючий контроль вивчає фактори, які впливають на формування класного колективу.

Колектив – високорозвинена невелика група людей, відносини в якій будуються на позитивних нормах моралі.

Колективний договір – угода, що укладається на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов’язань з метою регулювання

виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів працівників та роботодавців.

Комплексно-узагальнюючий контроль передбачає отримання інформації про організацію вивчення ряду навчальних предметів в одному або декількох класах.

Контроль як функція управління – це вид управлінської діяльності, який забезпечує розв'язання трьох завдань: виявлення відхилень фактичних результатів управління від передбачених, з'ясування причин розходження мети та результатів управління, визначення змісту регулюючої діяльності щодо зведення до мінімуму наявних відхилень.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – комплексна система заходів супроводження дитини з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

Лізингодавець – юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу.

Лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця.

Ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Ліцензування освітньої діяльності – це процедура визнання спроможності юридичної або фізичної особи надавати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов. **Макросередовище** – це економічна, соціальна, культурологічна політика держави.

Менеджмент (від англ. management – організація управління) – управління організацією, установою.

Менеджер (від англ. manager – керувати) – фахівець у галузі управління персоналом.

Мережева форма здобуття освіти – це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах.

Мета – визначений заздалегідь результат діяльності. Методи управління - упорядковані способи пізнання й перетворення керованої підсистеми, спрямовані на створення умов, необхідних для реалізації цілей навчального закладу.

Механізм управління – цілісна система форм, методів, засобів, принципів управління, яка забезпечує діяльність керованої системи.

Мікросередовище НЗ – це соціальне середовище мікрорайону НЗ: інфраструктура, промислові, соціальні, культурологічні об'єкти, зайнятість батьків тощо.

Модернізація – вдосконалення та приведення виробничих фондів у стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва, шляхом внесення конструктивних змін, заміни та зміцнення вузлів і деталей, установки пристосувань і приладів для механізації та автоматизації виробничих операцій.

Модернізація змісту освіти – це перехід від застарілих методів навчання до нових.

Модифікація – трансформує характер подачі матеріалу шляхом зміни змісту або концептуальної складності навчального завдання. Наприклад, скорочення змісту навчального матеріалу; модифікація навчального плану або цілей і завдань, прийнятних для конкретної дитини, корекція завдань, визначення змісту, який необхідно засвоїти.

Моніторинг – система заходів щодо набуття, обробки, зберігання та надання інформації з метою вивчення та оцінювання якості освітньої підготовки, управлінської діяльності та прийняття рішень про розвиток навчально-виховного процесу на основі виявлених його типових особливостей та тенденцій.

Моніторинг якості освіти – це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти, встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей.

Моральні норми – це конкретні правила поведінки, які визначають як людина повинна вести себе по відношенню до суспільства, до інших людей, до самої себе, своєї діяльності.

Навколишнє середовище – це сукупність різноманітних суспільних, політичних, економічних, культурологічних чинників, що діють в межах соціуму і впливають на весь його простір.

Навчальний заклад (освітній заклад) – організація, що на постійній і безперервній основі здійснює освітній процес з метою навчання, виховання, розвитку і самовдосконалення особистості. Навчальні заклади засновуються на державній, комунальній чи приватній формі власності.

Навчальний план – середня кількість академічних годин на тиждень, що передбачена типовими навчальними планами для відповідних типів закладів загальної середньої освіти. Навчальний план – один з нормативних документів закладу освіти, за допомогою якого здійснюється організація навчального процесу. Він містить у собі розподіл залікових кредитів між дисциплінами, графік навчального процесу, а також план навчального процесу за семестрами, який визначає перелік та обсяг вивчення навчальних дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, форми проведення поточного та підсумкового контролю, державної атестації.

Навчальні ресурси і підтримка – відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, що забезпечує адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.

Навчання – це організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці. Цілеспрямований

процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини.

Надійність і валідність вимірювання результатів супервізії – використання сучасних вивірених методик вивчення, об'єктивність трактування результатів, обов'язковість фіксації процесу та результатів супервізії.

Найманий працівник – фізична особа, яка працює за трудовим договором на підприємстві, в установі та організації, в їх об'єднаннях або у фізичних осіб, які використовують найману працю.

Національна система кваліфікацій – це сукупність інституцій і правових норм, які регулюють процеси формування освітніх та/або професійних вимог до осіб відповідно до потреб суспільства та ринку праці, оцінювання кваліфікаційного рівня.

Національна стратегія – на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти.

Національне агентство кваліфікацій – постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій. Національне агентство кваліфікацій формується на паритетних засадах з представників центральних органів виконавчої влади у сфері освіти і науки, соціальної політики, економічного розвитку, спільного представницького органу всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців та спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок.

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Неформальне професійне навчання працівників – набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання.

Норма організаційного порядку – стандартизоване, інваріантне, постійно діюче правило, яке регламентує форми та засоби поведінки керівників та працівників у процесі вирішення управлінських завдань.

Опорний заклад освіти – це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, 31 забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти.

Організаційна автономія закладу дозволяє його адміністрації шляхом самостійного формування власної структури й впровадження відповідних організаційних процедур у діяльність створити умови для ефективної і творчої реалізації завдань головного освітнього документу – освітньої програми. Вдала організація діяльності закладів загальної середньої освіти сприяє ефективному залученню та використанню

Організаційне завдання – локальний бажаний результат управлінської діяльності, досягнення якого вимагає інтеграції зусиль певної групи працівників, та, при необхідності, стейхолдерів навчального закладу.

Організаційний порядок – лінійна структура відносин компонентів керуючої та керованої підсистем, яка спирається на систему норм організаційного порядку.

Організація – вид управлінської діяльності, який передбачає реалізацію таких завдань: ознайомлення членів колективу зі змістом діяльності з реалізації завдань навчального закладу в даному управлінському циклі; формування готовності працівників до реалізації цих завдань; вирішення матеріально-фінансових проблем, пов'язаних з реалізацією завдань роботи.

Організація НЗ – це діяльність керівника НЗ, спрямована на формування і регулювання структури взаємодій і відносин, яка необхідна для виконання прийнятих планів і управлінських рішень.

Освіта – певна сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, певної практичної підготовки, що досягаються в навчально-виховному процесі.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Освітні стандарти – стандарти, що виробляються в освітній системі для забезпечення освіти певного рівня (підрівня, етапу, циклу) і присудження відповідних освітніх (академічних) кваліфікацій (ступенів).

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті.

Освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання.

Освітня програма є основним елементом академічної автономії закладу освіти і одночасно мірилом рівня реалізації цього виду автономії. Академічна свобода, визначена і надана освітнім законодавством, сприяє розвитку креативності, багатогранності та ініціативності як закладу, так і педагогічних працівників. Саме педагогічні працівники сприяють і забезпечують пошук нових форм та методів освітнього процесу, інтегрують діяльність закладу у всеукраїнський та світовий освітній процес.

Особа з особливими освітніми потребами – особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Оцінювання – здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі. Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти – це спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі.

Партнерська взаємодія – міжсуб’єктна рівність і взаємодія учасників супервізії, спільне вирішення проблем і пошук шляхів покращення освітнього і управлінського процесів.

Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей.

Педагогічний патронаж – це спосіб організації освітнього процесу педагогічними працівниками, що передбачає забезпечення ними засвоєння освітньої програми здобувачем освіти, який за психофізичним станом або з інших причин, визначених законодавством, зокрема з метою забезпечення доступності здобуття освіти, потребує такої форми.

Параметричний аналіз допомагає щоденно аналізувати основні показники навчально-виховного процесу, виявляти причини, які порушують його оптимальне протікання, виробляти рекомендації щодо усунення цих причин.

Персональний контроль здійснюється за роботою окремого вчителя, класного керівника, вихователя.

Перспективний план НЗ розробляється на 5 та 10 років на основі глибокого аналізу роботи НЗ за останні роки.

Підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Післядипломна освіта – набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду.

Підсумковий аналіз використовується для вивчення результатів одного зі звітних періодів роботи школи.

Планування – вид управлінської діяльності, який спрямований на визначення мети, завдань управління, змісту управлінської діяльності, відповідальних за ти чи інші заходи та терміну їх виховання.

Повна загальна середня освіта – всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Позашкільна освіта – це сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні та слухачі в позашкільних навчальних закладах у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах. Вона спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.

Предметно-узагальнюючий контроль застосовується у тих випадках, коли вивчається стан і якість викладення окремого предмета в одному класі або у паралельних класах, або в цілому по школі.

Принципи моралі – це фундаментальні положення, які характеризують уявлення про поведінку людей на основі яких формулюються норми.

Принципи управління – це основне положення, що впливає із закономірностей управлінської діяльності.

Проблема – це складне теоретичне або практичне питання, шляхи реалізації якого невідомі.

Прогнозування – це визначення перспективних проблем, які необхідно вирішувати засобами управління.

Прогностичний фон навчального закладу – це сукупність зовнішніх, найбільш істотних для навчального закладу чинників, урахування яких необхідне для визначення цілей управління.

«Продаж рішення» – переконання підлеглих у правильності прийнятого рішення.

Проектувальний компонент – це заключний стан моделювання, конкретизації управлінської діяльності на певну перспективу.

Професійна етика – система конкретизованих моральних норм і принципів, яка побудована з врахуванням особливостей тієї чи іншої професійної діяльності людей.

Професійна кваліфікація – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Професійний стандарт – це затвержені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій.

Професійно-технічна освіта – складова системи освіти України, що є комплексом педагогічних і організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Професіограма – це портрет ідеального шкільного робітника, що визначає вимоги до сукупності його особистісних якостей, здатності виконувати ті або інші професійні функції та соціальні ролі.

Психодіагностичний компонент – це аналіз вихідного стану (рівня) розвитку об'єкта та суб'єкта управління.

Психолого-педагогічний супровід – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку

Реєстраційна справа – сукупність документів у паперовій та/або електронній формі, що подавалися для проведення реєстраційних дій.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Ресурси влади – це засоби за допомогою яких можна впливати на людей: кошти, земля, інші матеріальні ресурси, люди, вільний час, елементи середовища, інформація, соціальний статус, посадові права, фізичні властивості людини, краса, воля, харизма, популярність, знання, вміння, здатність отримувати підтримку, традиції, закони, контроль над інформацією, контроль на робочим місцем тощо.

Ризик – це специфічний управлінський цикл, реалізацію якого обумовлює необхідність подолання загрози для діяльності навчального закладу шляхом прийняття та реалізації одного із альтернативних рішень, наслідки якого мають імовірний характер.

Ризик-менеджмент – це безперервно функціонуюча, всеохоплююча система управління ризиками організації, яка включає в себе певні етапи, комплекс різних методів та засобів, які спрямовані на усунення перешкод при досягненні основних цілей навчального закладу.

Ризик-апетиту – максимальний рівень сумарного ризику, який установа готова прийняти на себе у межах свого потенціалу для досягнення стратегічних цілей та реалізації стратегічного плану. Регулювання – вид управлінської діяльності спрямований на наближення поточного результату управління до запланованого шляхом виконання рішень, прийнятих під час контролю.

Рівень керованості навчальним закладом – відсоток управлінських рішень, які виконуються в навчальному закладі.

Річний план роботи НЗ – це комплекс аналітико-прогностичних, організаційних, контрольно-регулюючих управлінських дій, направлених на реалізацію річної діяльності НЗ по забезпеченню його мети і цілей.

Роботодавець – юридична (підприємство, установа, організація) або фізична особа, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб.

Самореалізація – це природна здатність усіх біологічних (соціальних) систем самостійно підтримувати, відроджувати й удосконалювати рівень своєї організації при зміні зовнішніх і внутрішніх умов їх існування та діяльності з урахуванням минулого досвіду.

Свідоме прийняття рішення – це пін вольовий акт, що складається з кількох психічних дій, аналіз та послідовність яких забезпечує можливість прийняття певної управлінської дії.

Середня освіта – система середніх шкіл, навчально-виховних закладів для молоді, що закінчила початкову школу, яка дає або загальну або професійну (спеціальну) освіту та право продовжувати навчання у вищих школах.

Сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи.

Система – це певна цілісність, що складається із взаємопов'язаних частин, кожна з яких долучає свій внесок до характеристик цілого.

Система освіти – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними. Система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі.

Система управління дистанційним навчанням – програмне забезпечення, призначене для організації навчального процесу та контролю за навчанням через Інтернет та/або локальну мережу.

Системний підхід – методологічна основа пізнавальної та перетворювальної діяльності. Він передбачає виділення системи, її структурних елементів як на рівні системи в цілому, так і на рівні кожної її підсистеми, з урахуванням бажаного кінцевого результату, досягненню якого підпорядковане функціонування системи. Це стосується соціальних систем, яким притаманна цілеспрямованість. Забезпечити цілеспрямованість системи можна тільки завдяки перетворювальній діяльності людини.

Спеціалізована освіта – це освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей.

Стажування – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань.

Стандарт освіти – зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до обов'язкових результатів навчання на кожному рівні освіти.

Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладу вищої освіти і наукової установи.

Стейкхолдери – це люди чи група людей, що мають спільні інтересів якій-небудь діяльності та зацікавлені в її результатах (учні, вчителі, батьки).

Стиль керівництва – це система методів, прийомів, засобів, які домінують в управлінській діяльності менеджера освіти, а також індивідуальні властивості їх вибору та застосування.

Сублізинг – це вид піднайму предмета лізингу, у відповідності з яким лізингоодержувач за договором лізингу передає третім особам

(лізингоодержувачам за договором сублізингу) у користування за плату на погоджений строк відповідно до умов договору сублізингу предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу.

Супервізія – це інструмент професійної підтримки та професійного розвитку, що передбачає комплекс заходів із навчально-методичного супроводу педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи.

Супервізор – тренер, тренер-педагог, працівник закладу післядипломної педагогічної освіти, працівник методичної служби, експерт, залучений до проведення сертифікації педагогічних працівників, директор закладу загальної середньої освіти, заступник директора з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи, який має право надавати професійну допомогу шляхом проведення індивідуальних та групових консультацій з питань організації та змісту навчального процесу, моніторингу якості навчання, проведення майстер класів, що допомагають набувати професійних компетенцій та засвоювати нові професійні ролі і функції в умовах нової української школи тренерам-педагогам, вчителям, асистентам вчителів закладів загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням, директорам закладів загальної середньої освіти, заступникам директорів з навчально-виховної роботи (навчальної, виховної роботи) у початковій школі (або структурному підрозділі іншого закладу освіти, що забезпечує початкову освіту), фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів.

Супервізор – фахівець з високим рівнем кваліфікації та успішним досвідом роботи, який здійснює свою діяльність з метою професійної підтримки та професійного розвитку педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти, тренерів і тренерів-педагогів, сприяє налагодженню партнерства між усіма учасниками освітнього процесу в умовах реформування системи освіти в Україні, впровадження Концепції Нової української школи.

Тематичний аналіз спрямований на вивчення більш стійких залежностей, тенденцій у протіканні і результатах педагогічного процесу.

Тематичний контроль спрямований на поглиблене вивчення будь-якого конкретного питання у системі діяльності педагогічного колективу, групи учителів чи окремого педагога.

Тематично-узагальнюючий контроль використовується для вивчення роботи різних учителів у різних класах, але з окремих напрямків навчально-виховної роботи.

Умови функціонування педагогічної системи – це стійкі обставини, які впливають на її розвиток і зберігають її загальну характеристику та функції.

Управління навчальним закладом – діяльність керуючої підсистеми, спрямована на створення прогностичних, педагогічних, психологічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, ергономічних, медичних умов, необхідних для нормального функціонування і розвитку навчально-виховного закладу.

Управлінські стосунки – сукупність взаємозв'язків між керуючою підсистемою і численними духовними і матеріальними елементами керованої підсистеми і зовнішнього середовища, які спрямовуються на підтримку стабільного функціонування і розвиток навчально-виховного процесу відповідно до цілі навчального закладу.

Управлінське рішення – соціальний акт, підготовлений на основне всебічного аналізу можливих варіантів, прийнятий в установленому порядку, який містить мету, перелік засобів її досягнення та спрямований на організацію практичної діяльності суб'єктів та об'єктів управління.

Управлінський комунікативний дискурс – форма висловлювання (тексту) де всі складові утворюють мовний вербалізований продукт, призначений інформувати про певні ідеї, інтереси, емоції учасників комунікації.

Учень (вихованець) – особа, яка навчається і виховується в одному із закладів загальної середньої освіти. Зарахування учнів до закладів загальної середньої освіти здійснюється, як правило, з 6 років

Фандрейзинг – залучення фінансових та інших ресурсів від благодійних фондів та приватних осіб для розв'язання соціально значимих проблем організації.

Фандрейзингова діяльність в освіті – комплексна системна заходів менеджерів, працівників, стейкхолдерів, яка спрямована на залучення фінансових, людських, матеріальних, інформаційних, технічних, технологічних ресурсів від приватних донорів, громадських благодійних організацій, органів влади, необхідних для матеріально-фінансової організаційної підтримки навчальних закладів в реалізації їх статутної діяльності або інших суспільно значимих некомерційних завдань.

Фахівець, спеціаліст, професіонал, майстер – людина, що володіє спеціальними знаннями й навичками в будь-якій галузі, майстер своєї справи.

Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Форма навчання – це зовнішня сторона організації навчального процесу, що відображає спосіб організації діяльності учнів та вчителів, який здійснюється в певному порядку і режимі, та залежить від кількості учнів, характеру взаємодії суб'єктів навчального процесу, рівня самостійності, специфіки педагогічної діяльності.

Фронтальний контроль спрямований на всебічне вивчення діяльності педагогічного колективу, методичного об'єднання, окремого вчителя.

Функції контролю.

1. Контролююча – полягає у отриманні викладачем інформації про хід пізнавальної діяльності студентів, про те, як іде засвоєння для визначення можливостей подальшого просування в оволодінні змістом освіти. Перевірка є одночасно засобом виявлення ефективності методів і прийомів навчання, що застосовуються самим викладачем.

2. *Навчальна* – сприяє більш глибокому засвоєнню програмового матеріалу, тобто в процесі слухання відповідей товаришів, доповнень викладача здійснюється систематизація знань, їх закріплення.

3. *Діагностично-керуюча* – забезпечує виявлення причин труднощів, які виникають у студента у навчанні, прогалини у знаннях і вміннях, визначення конкретних шляхів усунення недоліків.

4. *Стимулюючо-мотиваційна* – оцінювання навчальних досягнень повинно стимулювати бажання студентів поліпшувати свої результати, самореалізовуватися в навчанні.

5. *Розвивальна* – вимагає спрямування оцінювання на формування самостійного творчого мислення студентів, умінь робити висновки, узагальнювати, застосовувати знання у змінених або нових ситуаціях, визначати головне.

6. *Виховна* – привчає студентів до систематичної роботи, сприяє формуванню дисциплінованості, активності, самостійності, допомагає розібратись у собі.

Функції управління – це види управлінської діяльності, які чітко відокремлюються як за ознакою часу, етапу їх здійснення, так і спрямованістю на забезпечення розвитку навчального закладу. Функції управління є фундаментальними, незмінними та обов'язковими видами управлінської діяльності, які відбивають загальну логіку управління.

Функція внутрішнього управління – це основні напрямки діяльності керуючої підсистеми, направлені на ефективне забезпечення цілей і завдань НЗ.

Характеристика – сформована система цінностей особистості, що визначає її відповідну послідовну та передбачувану поведінку. Приклади: самостійність і відповідальність у роботі, професійна повага до етичних принципів, демонстрація доброї професійної, соціальної та емоційної поведінки, здорового способу життя тощо.

Цілі – стан, рівень або конкретні результати, які передбачається досягти. Це ключова категорія управління. За рівнем цілі діляться: цілі школи, цілі окремих рівнів освіти, цілі окремих виконавців.

Цінності – духовні та матеріальні явища, які мають значення для особистості, та спрямовують, організовують, регулюють її діяльність. Цінності спонукають людину до діяльності, задають межі та форми цієї діяльності та додають їй спрямованість, орієнтовану на досягнення певної мети.

Ціннісне управління навчальним закладом – управління яке базується на спільних, узгоджених, цілеспрямовано сформованих ціннісних пріоритетах, які обумовлюють індивідуальні та колективні рішення та засоби їх реалізації. Вони повідомляють індивіду про оптимальні способи поведінки та засоби досягнення цілей, сприяють його соціалізації, орієнтують у суспільному житті, оцінюють його дії, забезпечують заохочення або покарання людини тощо.

Цінності управлінські - елементи внутрішньої структури особистості керівника, які характеризують його суб'єктивне ставлення до суспільно значимих цінностей, окремих компонентів управлінської діяльності.

Цикл управління – період часу від постановки мети управління до її реалізації.

Школа соціальної реабілітації – заклад загальної середньої освіти для дітей, які відповідно до рішення суду потребують особливих умов виховання.

Школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти I–III або II–III ступенів спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання).

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Глосарій з дисципліни «Менеджмент і адміністрування. Модуль 5. Управління персоналом» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 073 «Менеджмент» /Укл. Кучер М.М. Кам'янське: ДДТУ, 2019. 28 с.
2. Козинець І.І. Словник новітніх освітянських термінів і понять : довід. видання М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2021. 69 с.
3. Словник педагогічних термінів (підготовлений викладачами кафедри педагогіки та психології під керівництвом д.п.н., професора Савенкової Л.О.). К. : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2008. 19 с.
4. Словник основних термінів і понять з дисципліни «Менеджмент і адміністрування (теорія організації)» для студентів спеціальності 073 Менеджмент ступеня вищої освіти «бакалавр» [Текст] / А.І. Соловйов. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В. С, 2019. 31 с.
5. Словник педагогічних та психологічних термінів до дисциплін: «Педагогіка», «Педагогіка новаторства», «Педагогіка та психологія вищої школи», «Методика виховної роботи та основи педагогічної майстерності», «Педагогічний менеджмент» : для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття освіти пед. спец-тей / укладачі: Н. А. Несторук, Л. В. Кокоріна. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 131 с.
6. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

Навчально-методичне видання

**Горчарук Світлана Вікторівна
Малімон Леся Костянтинівна**

**Менеджмент освітнього середовища:
глосарій**

*Методичні рекомендації для студентів
факультету іноземної філології*

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 1/16. Обсяг 1,5 ум. друк. арк., 1,08 обл.-вид. арк.
Наклад 50 пр. Зам.. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.